Jiribulu kalan

Aw ye aw ka jiribulu bɛɛ lajɛ u ka ɲɛnamaya kɔnɔna, ka buluɲɛnema dɔw sigi sen kan, ka u jira aw ka sɛnɛfɛn na, ka aw ka sɛnɛfɛn labanw sigi sen kan walasa ka se ka segeɲɛnɛw ni segeɲɛnɛw sɔrɔ.

KƆNƆKOW

1 Fàgali ye ka jɛnɛ ka jɔyɔrɔ sugandi
2 Furuɲɔgɔn kɔrɔlen: ka jɛgɛ dɔrɔn lajɛ
3 Fɔlɔfɔlɔ sariya belebeleba: Jiɲɛ lajɛ a ka daminɛ na ka se a ka laban na
4 Aw ye a sugandi ka kɛnɛya ye fɔlɔ
5 I ka sɛbɛnw sugandi : funteni ni jikuru mabali
6 Teliyalen walima sɛnɛ jɛnsɛnnen : mun b'a fɛ i ma?
7 Dɛgɛ, sigi ani gɛlɛya: i ka dɛgɛ fɔ i ka sɔn!
8 Jololiw dabɔ u kɔnɔna na sisan
9 Denw ni baarakɛlaw kɔlɔsi
10 Kala-gafe kan fɔlɔ-fɔlɔ kalan
11 An ka lafiya: jinɛ-jigi bɛ hɛrɛ kɛ kosɛbɛ!
12 Nàfɔnɔ-jiginaw ka sigiyɔrɔ dɔ sigi u ye
13 A kɛra cogo wɛrɛ la: waati juman na i kana sigi-sigi kɛ?
14 Ka denmisɛn caman sabati
15 Marakafurula minnu bɛ kɛ ni fɛnɲɛnamaɲɛfɔli ye
16 Ayiwa ! I ye i yɛrɛ ka nman-ji-yiriw dilabaga ye

Fàgali ye ka jɛnɛ ka jɔyɔrɔ sugandi

Fàgali ye ka jɛnɛ ka jɔyɔrɔ sugandi

Ni i ye bin kɔnɔna kɔnɔ, i bɛ i ka jɛnɛ denmisɛnw sugandi san nata kama!

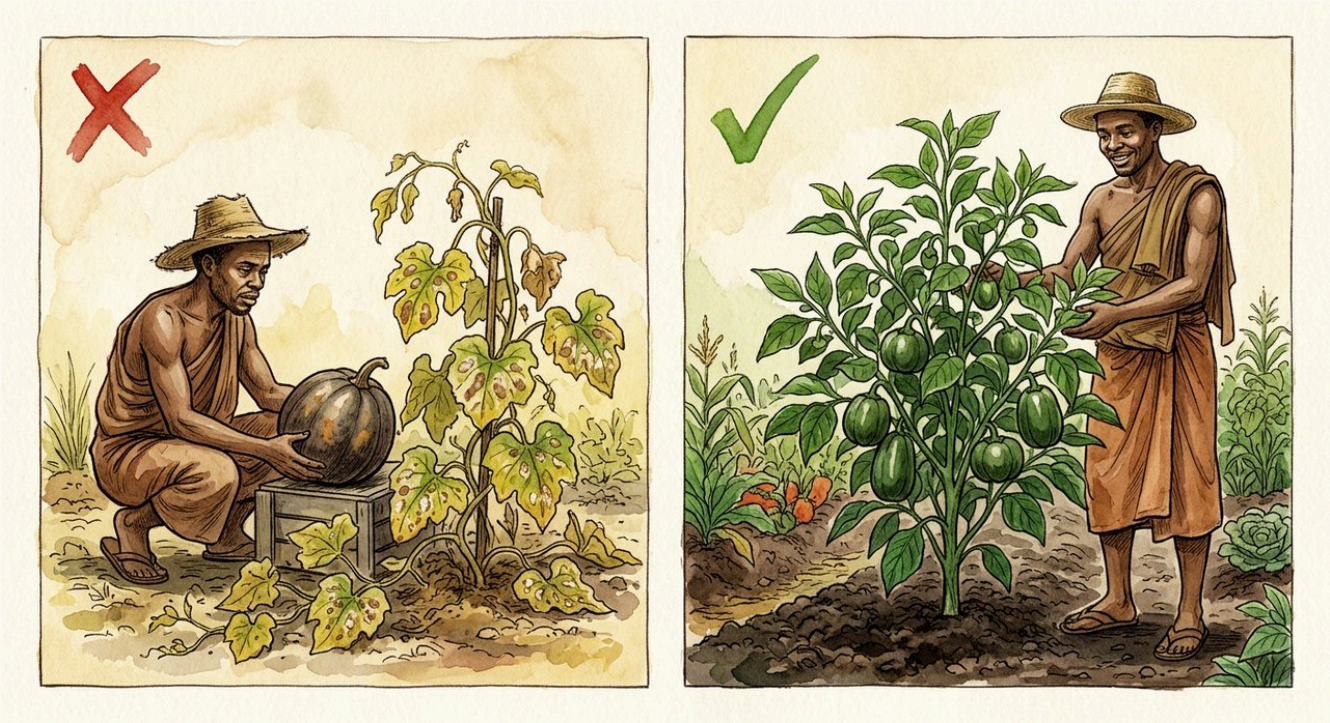
Ni i ye binw nɔgɔnw sugandi, i bɛ i ka binw labɛn i ka dugukolo, i ka sama ani i ka nɔgɔya la.

O de bɛ wele ko **forobaw ka sugandili**.

O bɛ i ka binw kɛ ka bonya ani ka kɛ i yɛrɛ ka baara ye san o san!

2

Furuɲɔgɔn kɔrɔlen: ka jɛgɛ dɔrɔn lajɛ

Furuɲɔgɔn kɔrɔlen: ka jɛgɛ dɔrɔn lajɛ

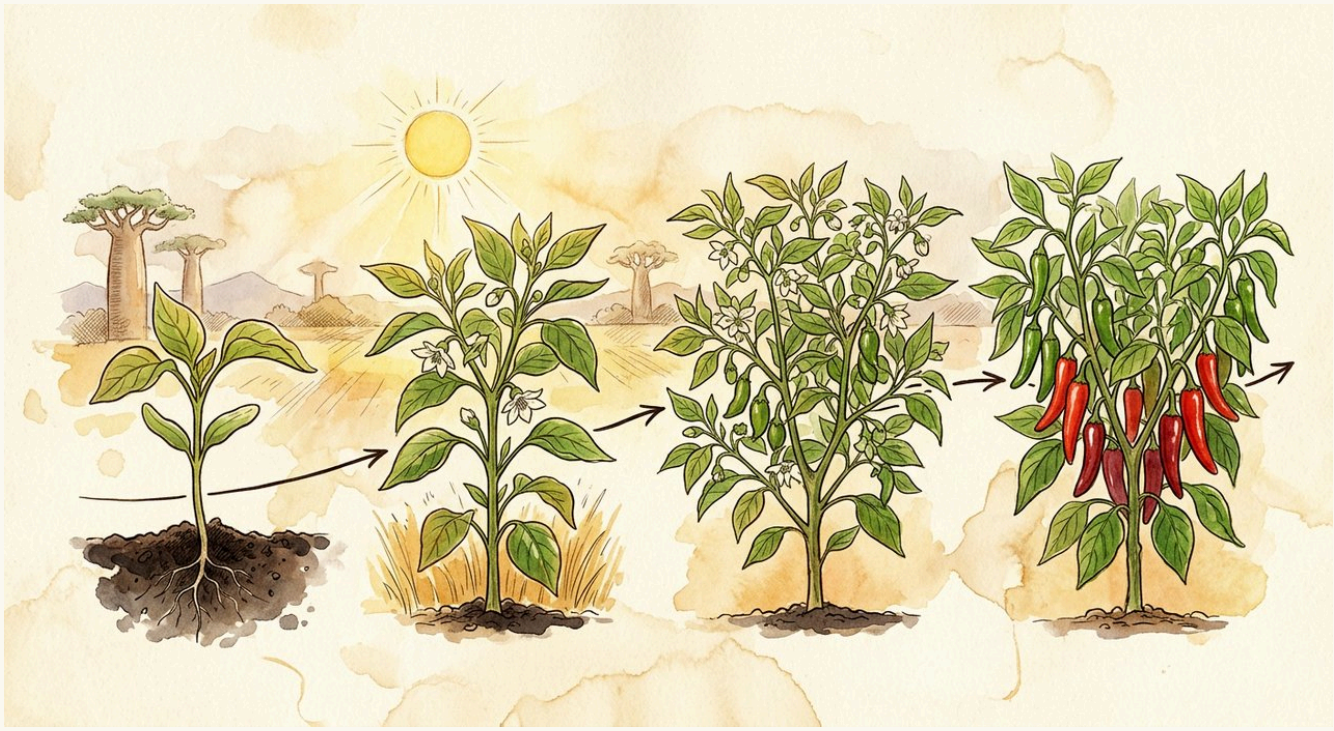
Marafinɛ-baara-kɛla caaman bɛ kɛlɛn nin kɛ:

- U bɛ mɛn ka sɔgɔsɔgɔ, o kɔfɛ u bɛ jɛgɛba minnu bɛ sɔrɔ kɔnɔ, olu denmisɛnw mara.

O ye furuɲɔgɔn ye!

Jɛgɛba dɔ bɛ se ka bɔ kungo gɛlɛn dɔ la, min tun bɛ se ka bana sɔrɔ o kɔfɛ walima ka ji caaman sɔrɔ.

Denmisɛn bɛ kungo ka sigida bɛɛ sɔrɔ, nka jɛgɛ ka sigida dɔrɔn tɛ!

Fɔlɔfɔlɔ sariya belebeleba: Jiɲɛ lajɛ a ka daminɛ na ka se a ka laban na

Jiɲɛ sugandili ɲuman bɛ daminɛ yiriwali yɔrɔ la ka taa a ka seginba fan bɛɛ la!

I ka jiɲɛw lajɛ u ka ɲɛnamaya teliw bɛɛ la:

1. Juru juman de yiriwara fɔlɔ ni fanga ye?
2. Jiɲɛ juman de sigira tile kɛnɛma gɛlɛn kɔnɔ a ma fiji?
3. Jiɲɛ juman de ma bana kɛlɛ ni yiridenw ka bana ye?

Aw ye a sugandi ka kɛnɛya ye fɔlɔ

Aw ye a sugandi ka kɛnɛya ye fɔlɔ

Kritɛri fɔlɔ min ka bon ni bɛɛ ye, o ye **kɛnɛya** ye!

Aw kana **sɛmɛnsi** si mara **jiri janjanin** kan, walima **jiri min ka dɔgɔ**, walima **jiri min ka kɔnɔ gɛlɛn** ni **yɔrɔw** ye minnu ka **ɲɛsin** ko **ɲana** ma.

Virisiw ni **fonjɔnw** bɛ se ka sigi **sɛmɛnsi** kɔnɔ ka aw ka **sɛnɛ** bɛɛ **janjan** tuma dɔ la.

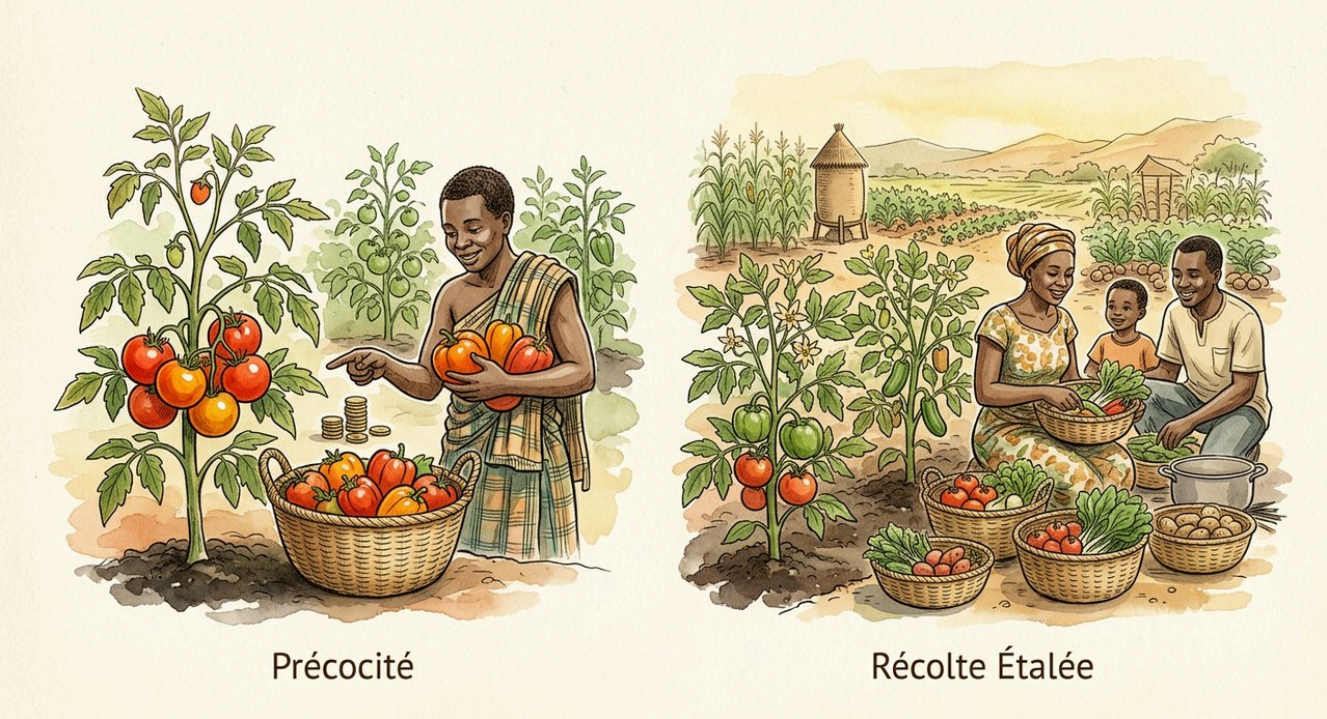
Aw ye **jiri kɛnɛw** dɔrɔn sugandi, **jiri minnu ka fanga ka bon** ani **jiri minnu bɛ sigi yɔrɔ la**!

I ka sɛbɛnw sugandi : funteni ni jikuru mabali

Tile kangala kɔnɔ ani sɛkɛtɛ waati la : I ka i ka sɛnɛkɛyɔrɔw filɛ tile b'a ka bon waati (lɛrɛ 13 walima 14 kɔnɔ). Sɛnɛkɛ dɔw bɛ jigin kosɔbɛ ka bila. Dɔw bɛ to jɔlen ye ka to k'u buluw bila barika ye : olu lo ye i ka mɔgɔbalikɛlaw ye mabali kɔnɔ !

6 Teliyalen walima sɛnɛ jɛnsɛnnen : mun b'a fɛ i ma?

Teliyalen walima sɛnɛ jɛnsɛnnen : mun b'a fɛ i ma?

I ka sɔrɔko sugu ma sugu la walima i denbaya ka mago kɔrɔ, i bɛ se ka sugandi min ka bon kosɔbɛ:

- **Teliyalen**: I bɛ jiridenw na fɔlɔ labɛn min bɛ nakɔfɛnw di a ɲɛnamaw fɛsarala, walasa ka se a ka feere ka ɲi sani ye k'a taga sugu ma.
- **Bɔlenba**: I bɛ jiridenmisɛnni sugandi min bɛ bɔ tɛmɛtɛmɛ waati jan kɔnɔ.

I ka olu sɛbɛ ka ɲɛ min b'a fɛ i ma daminɛ la!

Dɛgɛ, sigi ani gɛlɛya: i ka dɛgɛ fɔ i ka sɔn!

Dɛgɛ, sigi ani gɛlɛya: i ka dɛgɛ fɔ i ka sɔn!

N'a bɛ se ka kɛ **yiridenw** ye (tomati, angurubasi, concombre):

- I ka dɛgɛ yiriden kelen dɔgɔkun bɛɛ la min bɛ i yɛrɛ ka miiri la ko i b'a dɔn!
- A ka di wa? A ka dɛgɛ wa? A ka gɛlɛn ka teli ka taa yɔrɔ wɛrɛ la wa?
- N'a ka kɛnɛnɛ walima a ka fari, i kana a ka nɛgɛnɛw dɔn, hali ni a ka bon!

Jololiw dabɔ u kɔnɔna na sisan

Jololiw dabɔ u kɔnɔna na sisan

Ni i ye jololi dɔ ye min ka bon ni tɔw ye, i ka o dabɔ sisan!

- I ka **fakɔrɔkisɛ** walima **ruban** dɔ bla a **ɲakɔrɔ** la.
- I ka **kɔnɔkɔnɔ** dɔ dabɔ a **ɲasigi** la.

Ni i ma o dabɔ, i yɛrɛ walima baarakɛla dɔ bɛna o **yiriden** kɔrɔta ka a dugu walima ka a feere!

Denw ni baarakɛlaw kɔlɔsi

Denw ni baarakɛlaw kɔlɔsi

N'i ka fɛn dɔ yɛrɛla ni mɔgɔ wɛrɛw ye walima ni baarakɛlaw ye:

Kuma dɔnniya la ka jɛya ni mɔgɔw ye ka bɔ **fani cɛn** kan:

« Jiri nin ye **fani cɛn** min bɛ a kan, o ye an ka **nɛgɛn** ye san nata kama. A ka **haram** ka a ka **yiriden**w cɛ! »

Fani cɛn bɛ baara kɔlɔsi kalo caaman na ka bɔ **yiriden** cɛli ma min ma kɛ dɔnniya la.

Kala-gafe kan fɔlɔ-fɔlɔ kalan

Sanji, tile ni hɔnɔn bɛ se ka taama-yɔrɔ dɔ ka kulɛri bɔ walima ka a kadi.

Walasa i kana fɛn o fɛn tunu:

- I ka kala-gafe kan i ka fɔlɔ-fɔlɔ yɔrɔw ta kalanw ta.
- Kalan yɔrɔ min na i ka nɛgɛ-juruw bɛ (misali la: « Kalan 3, nɛgɛ-juru 5: Tomati dugu-yɔrɔ min bɛ se ka kɛ »).
- O kalan bɛ to so kɔnɔ!

An ka lafiya: jinɛ-jigi bɛ hɛrɛ kɛ kosɛbɛ!

An ka lafiya: jinɛ-jigi bɛ hɛrɛ kɛ kosɛbɛ!

Saladi walima kɔnkɔn ka dumuni kɛ, dɔgɔkun dɔw dɔrɔn ka sɔn.

Nka ka jinɛ ɲɛnama ni nɔgɔn kɛ, jiri bɛ waati caaman nafa!

Lɛti bɛ dumu kalo fila kɔfɛ, nka a ka jinɛw bɛ kalo duuru ni kalo wɔɔrɔ nafa.

Jinɛ-jigi bɛ yɔrɔ minɛ kosɛbɛ sani dumuni kɛcogo laban!

Nàfɔnɔ-jiginaw ka sigiyɔrɔ dɔ sigi u ye

Walasa i kana taa-yɔrɔ bɛɛ bali min kɔnɔ i bɛ se ka ji la:

Ni a bɛ se, i ka i ka fɛn-ɲɔgɔnna dɔ sigi yɔrɔ dɔ la walima a dancɛ dɔ la walasa i ka i ka **nàfɔnɔ-jiginaw** bɛɛ lajɛ yen.

I bɛ se ka ji la u la ka u lajɛ ka fara ɲɔgɔn kan i ka **nàfɔnɔw** kan, k'a sɔrɔ i ma i ka **foroba** dɔn!

13

A kɛra cogo wɛrɛ la: waati juman na i kana sigi-sigi kɛ?

A kɛra cogo wɛrɛ la: waati juman na i kana sigi-sigi kɛ?

Tumaw kɔnɔ, i kana sigi-sigi gɛlɛn kɛ pewu:

1. **Sebele dɔgɔman walima min ka teli ka bɔ yen** : n'i ka sebele kɔrɔlen jiri 5 walima 6 dɔrɔn de bɛ i bolo, i ka jiri bɛɛ minnu ka fisa, olu mara walasa ka sebele in kisi!
2. **Hɛrɛkisɛ caman ka nafa** : jiri wɛrɛw ka nɛgɛnw ka sigi-sigi kɛcogo bɛ kɛ "yɔrɔ" ye min bɛ se ka kɛlɛ kɛ ni kɛlɛw ye minnu ma sigi-sigi.

Sigi-sigi caman kɛcogo kalanden dɔgɔman kan bɛ sebele in barika dɔgɔya.

Ka denmisɛn caman sabati

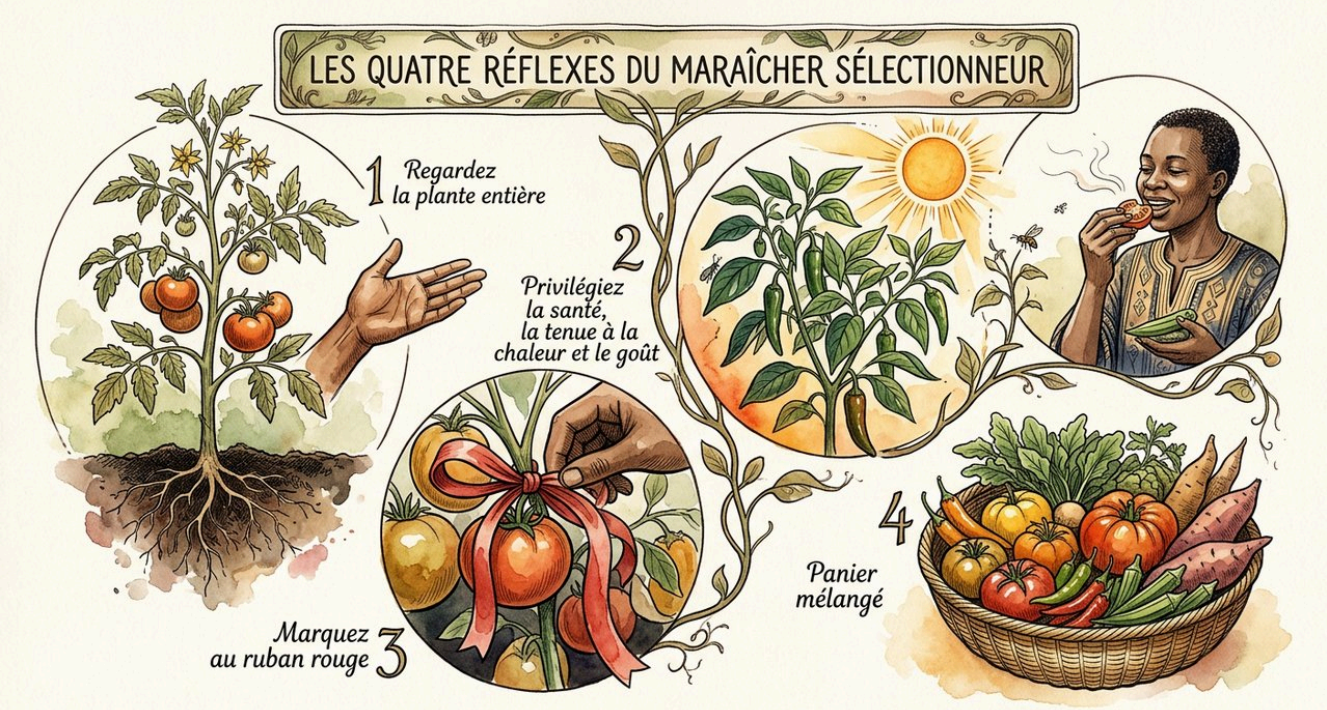

Ka denmisɛn caman sabati

Walasa ka i ka nɔgɔnɔw ka barika sabati san o san:

- I kana nɔgɔnɔw kɔlɔsi yiri kelen kan kɔnɔ!
- I ka nɔgɔnɔw kɔlɔsi yiri ɲuman caman na (a dɔgɔya la 5 fo 10 na tomati walima piman na, 30 fo 50 na malo walima chou na).
- U ka nɔgɔnɔw ka cɛcɛlen bɛ fɛn min bɛ wele ko **consanguinité** (denbaya ka barika bɔli) gɛn.

Marakafurula minnu bɛ kɛ ni fɛnɲɛnamaɲɛfɔli ye

Marakafurula minnu bɛ kɛ ni fɛnɲɛnamaɲɛfɔli ye

Walasa i ka fɛnɲɛnamaɲɛfɔli kɛ ka di don o don:

1. **I ka yiriden bɛɛ lajɛ**, n'a ma kɛ fɛnɲɛnama kɛmɛntɔ ye dɔrɔn.
2. **I ka fanga di kɛnɛya ma**, ni jɔyɔrɔba ye, ni nɛnɛ ye, ani dɔgɔya.
3. **I ka marakafurula kɛ ni ruban ye** tuma min na i ye fɛnɲɛnamaɲɛfɔli kɛ.
4. **I ka fɛnɲɛnamaɲɛfɔli kɛ yiriden kɛnɛya caman kan** walasa ka fɛnɲɛnamaɲɛfɔli ka fanga mara!

Ayiwa ! I ye i yɛrɛ ka nman-ji-yiriw dilabaga ye

Ayiwa ! Sisan, i b'a dɔn cogo min na i ka nman-ji-yiriw ɲumanw sugandi:

✅ I tɛ tugu yiridenba min bɛ kɔrɔbɔ yiri jankara kan, o ka kɔnɔ

✅ I b'a dɔn ka yiriw dɔn minnu bɛ jɛnɲɛ ni cɛn ani jankara ye

✅ I ka nman-ji-yiriw bɛ sɛbɛn, u bɛ mara ani u bɛ labɛn tuma bɛɛ

Kalan wɛrɛ: Farikuluw ka kɛnɛya siratigɛw walasa ka kɔnɔnɔw bali !